

Sygn. akt II PK 138/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 stycznia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa E. F.

przeciwko Zespołowi Szkół Ponadgimnazjalnych [...]

o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 stycznia 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w Z.

z dnia 31 grudnia 2012 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka E. F. domagała się przywrócenia do pracy w pozwanym Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w związku z wypowiedzeniem jej stosunku pracy ze względu na zmiany organizacyjne w placówce.

Wyrokiem z dnia 4 października 2012 r., Sąd Rejonowy w N. oddalił powództwo po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

Powódka pozostawała pracownikiem pozwanego od 1 sierpnia 1984 r., posiadając ostatnio stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego. Po 1 września 2007 r. powódka korzystała ze zmniejszenia pensum dydaktycznego ze względu na pełnienie funkcji kierownika internatu i kierownika szkolenia praktycznego. W związku ze zmniejszaniem się liczby uczniów, deklarujących chęć zamieszkiwania w internacie Dyrektor pozwanego podjął decyzję o jego likwidacji. W roku szkolnym 2012/2013 zaniechano także prowadzenia w szkole zajęć praktycznych, przechodząc na system praktyk prowadzonych u pracodawców. W związku z brakiem możliwości zatrudnienia powódki w pełnym wymiarze czasu pracy wypowiedziano powódce stosunek pracy na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela (ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r., jednolity tekst: Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.). Wypowiedzenie doręczono w dniu 24 maja 2012 r.

Tak ukształtowaną przyczynę wypowiedzenia Sąd Rejonowy w N. uznał za rzeczywistą i dostatecznie uzasadniającą rozwiązanie stosunku pracy. Sąd potwierdził, że nie było możliwości zatrudnienia powódki bez pozbawiania pensum innych nauczycieli. O wadliwości rozwiązania stosunku pracy z powódką nie świadczy także - zdaniem Sądu - fakt, że w momencie jego wręczenia powódka pozostawała na zwolnieniu lekarskim. Odwołując się do tezy uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., sygn. I PZP 4/06, Sąd Rejonowy wskazał, że powódka nie podlegała w tym okresie ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy.

Rozpatrujący sprawę na skutek apelacji powódki Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 31 grudnia 2012 r., zmienił zaskarżony wyrok i przywrócił powódkę do pracy.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w świetle stanu faktycznego sprawy powódka w dniu 24 kwietnia 2012 r. złożyła wniosek i orzeczenie lekarskie o potrzebie udzielenia jej urlopu dla poratowania zdrowia na okres od 7 maja 2012 r. do 6 maja 2013 r. Od tego orzeczenia odwołał się Dyrektor szkoły. W trakcie procedury

odwoławczej powódka pozostawała na zwolnieniu lekarskim. Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy potwierdził konieczność udzielenia powódce urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 2 czerwca 2012 r. do 1 czerwca 2013 r. W okresie trwania zwolnienia lekarskiego powódka otrzymała wypowiedzenie.

Sąd Okręgowy uznał, że stosunek pracy nauczyciela w okresie korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia, przewidzianego w art. 73 Karty Nauczyciela, podlega ochronie. Wypowiedzenie po rozpoczęciu tego urlopu jest sprzeczne z jego celem i uzasadnia uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne. Urlopu tego udziela się w sposób obligatoryjny po złożeniu przez nauczyciela stosownego wniosku. Sąd Okręgowy podniósł także, że dokonane względem powódki wypowiedzenie – w okresie zwolnienia lekarskiego oraz po otrzymaniu informacji o uzyskaniu przez powódkę prawa do urlopu dla poratowania zdrowia – może być także zinterpretowane jako nadużycie prawa.

Skargę kasacyjną od tego orzeczenia wywiódł pełnomocnik pozwanej Szkoły. Zarzucił w skardze naruszenie:

a/ art. 73 KN przez przyjęcie, że nauczyciel dysponujący roszczeniem o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia objęty jest bezwzględną ochroną trwałości stosunku pracy i nie można złożyć mu wypowiedzenia przy zaistnieniu przesłanek z art. 20 ust. 1 pkt 2 KN,

b/ art. 8 k.p. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że wypowiedzenie przez szkołę stosunku pracy w okresie oczekiwania na udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia stanowi nadużycie prawa,

c/ art. 20 ust. 1 pkt 2 KN przez jego niezastosowanie – uznanie, że wypowiedzenie nie było dopuszczalne ze względu na roszczenie powódki o udzielenie jej urlopu dla poratowania zdrowia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna, co uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Problem ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy nauczyciela mianowanego obecny był od wielu lat w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W okresie tym ukształtowały się w istocie dwie przeciwstawne linie orzecznictwa.

Z jednej grupy orzeczeń Sądu Najwyższego wynika, że złożenie przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia w określonym terminie nie jest przeszkodą do rozwiązania z nim stosunku pracy na podstawie art. 20 Karty Nauczyciela, przed terminem wskazanym jako początek urlopu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 1995 r., I PRN 83/95), ponieważ udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia może być przedmiotem roszczenia nauczyciela jedynie w okresie trwania stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2006 r., I PK 47/06, Prawo Pracy 2006, nr 12, s. 36). Ta linia orzecznictwa była następnie kontynuowana w ogólniejszych tezach wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001 r., I PKN 215/00 (OSNP 2002, nr 20, poz. 482), że do przeniesienia mianowanego nauczyciela w stan nieczynny na podstawie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela nie ma zastosowania art. 41 k.p. oraz 21 uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., I PZP 4/06 (OSNP 2007, nr 7- 8, poz. 89), z której wynika, że w przypadku istnienia podstaw do rozwiązania stosunku pracy z mianowanym nauczycielem z przyczyn wskazanych w art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela nie stosuje się art. 41 Kodeksu pracy.

Do tego nurtu orzeczniczego nawiązuje także stanowisko, że zakaz wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy z art. 39 k.p. nie ma zastosowania do nauczycieli mianowanych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 sierpnia 2012 r., II PK 3/12). W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy przypomina, że nie wolno tracić z pola widzenia złożoności problemów, z którymi zmierzają się coraz częściej szkoły z powodu konieczności rozwiązywania stosunków pracy ze względu na niż demograficzny wśród uczniów, który wymusza redukcje stanu nauczycielskiego zatrudnienia. Dokonywanie takich redukcji w drodze wypowiedzenia jest możliwe tylko raz do roku ze skutkiem rozwiązującym nauczycielskie stosunki pracy z końcem roku szkolnego (art. 20 ust. 3 Karty Nauczyciela). Nałożenie na te konstrukcje ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy powoduje jeszcze większe ograniczenia pracodawcy, dla których uzasadnienie okazuje się wątpliwe.

Wreszcie w tezie wyroku z dnia 27 lutego 2013 r., I PK 199/12, Sąd Najwyższy uznał, że w razie zmian organizacyjnych uniemożliwiających dalsze zatrudnienie nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy dyrektor szkoły może rozwiązać z nauczycielem stosunek pracy za wypowiedzeniem lub za zgodą nauczyciela przenieść go w stan nieczynny, nawiązując od argumentacji, że w razie wystąpienia okoliczności wymuszających dokonywanie zwolnień nauczycieli na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1 lub 2 Karty Nauczyciela, nie obowiązują zakazy, o których mowa w art. 41 k.p. w związku z art. 73 ust. 1 i art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela.

W wyraźnej opozycji do zasygnalizowanej linii jurysdykcyjnej pozostają poglądy zawarte w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia: 19 września 1996 r., I PRN 70/96 (OSNAPiUS 1997, nr 7, poz. 113; 21 października 2003 r., I PK 519/02 (OSNAPiUS 2004, nr 19, poz. 337) i 19 kwietnia 2012 r., II PK 204/11 (LEX nr 1226836), w których „równobrzmiąco” przyjęto, że nauczycielowi spełniającemu wymagania określone w art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela przysługuje pełna ochrona trwałości stosunku pracy w okresie urlopu dla poratowania zdrowia, z wyjątkiem sytuacji gdy dochodzi do całkowitej likwidacji szkoły. W tej koncepcji prawo do urlopu dla poratowania zdrowia jest bezwzględny, „roszczeniowym” i co do zasady niedoznającym ograniczeń prawem podmiotowym nauczyciela (z wyjątkiem możliwości udzielenia takiego urlopu na okres nie dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne - art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela), z czego wynikać ma zakaz rozwiązywania nauczycielskich stosunków pracy nawet z przyczyn wymienionych w art. 20 Karty Nauczyciela albo przenoszenia nauczycieli w stan nieczynny po złożeniu wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia lub w okresie korzystania z tego urlopu, z konsekwencjami prowadzącymi do orzekania o bezskuteczności wypowiedzenia lub przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., II PK 54/10), choćby szkoły nie miały obiektywnych możliwości zapewnienia nauczycielowi zatrudnienia w pełnym wymiarze lub co najmniej nie niższym niż połowa obowiązkowego wymiaru zajęć.

Przedstawione wątpliwości prawne zostały rozstrzygnięte w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. I PZP 1/13, w której

przyjęto jako tezę stwierdzenie, że złożenie przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia lub korzystanie z takiego urlopu (art. 73 Karty Nauczyciela) nie stanowi przeszkody do rozwiązania z nim stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 tej ustawy.

W uchwale tej w pierwszej kolejności Sąd przypomniał, że na mocy art. 91c Karty Nauczyciela oraz art. 5 k.p. przepisy Kodeksu pracy mają zastosowanie jedynie w zakresie nieuregulowanym w Karcie. Po analizie art. 20 ust. 1 pkt 2 tej ustawy doszedł do wniosku, że regulacja ma charakter wyczerpujący i nie ma miejsca na posiłkowanie się unormowaniami o ochronie szczególnej w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy.

Zwrócono bowiem uwagę na podobieństwo regulacji art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela do regulacji zwolnień grupowych (ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracownika). Ustawa ta zarówno w trybie grupowym jak i indywidualnym dopuszcza rozwiązanie z pracownikiem w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy. W dalszej kolejności, odwołując się do uzasadnienia uchwały I PZP 4/06 Sąd Najwyższy podkreślił, że stosowanie art. 41 k.p. prowadziłoby w istocie do ustanowienia dodatkowego kryterium dla rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem, jakim jest jego obecność w pracy w okresie dokonywania zwolnień. Kryterium takiego zaaprobować oczywiście nie można. Wreszcie podniesione zostały względy funkcjonalne. Cel socjalny urlopu dla poratowania zdrowia nie może dominować całkowicie nad celem organizacyjnym, jakim jest odzyskanie przez urlopowanego nauczyciela zdolności do dalszej pracy w szkole. Prawo podmiotowe pracownika do przeprowadzenia zaleconego leczenia nie może być chronione w takim stopniu, aby wymuszać na szkole dalsze (po ustaniu urlopu) zatrudnianie nauczyciela mimo braku takiej potrzeby, związane z ponoszeniem z tego tytułu nieuzasadnionych żadnymi względami niemałych kosztów.

W kontekście powyższych rozważań przyjęte w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia założenie, że powódka w okresie urlopu dla poratowania zdrowia podlega ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy, nie może się ostać. Skoro dopuszczalne okazuje się rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem w okresie

korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia, to tym bardziej nie sposób – jak to przyjęto w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego – traktować wypowiedzenia dokonanego względem powódki jako nadużycia prawa.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.